

MANGALA NGHINGIRIKO LOWU EHLEKETELERISAKA

Hi tsakela leswaku u ehleketa ku mangala nghingiriko wun'wana ni wun'wana lowu ehleketelerisaka lowu nga va ka na nkoka eka xibalo na le ka hina laha SARS. Hi lava ku tiyisisa leswaku un'wana ni un'wana u hakela xiphemu xa yena hi ku tshembheka laha Afrika-Dzonga.

Xana i yini lexi hi xi tekaka tanihi nghingiriko lowu ehleketelerisaka?

Xana SARS yi nga kanganyisiwa njhani, huhurisiwa, ku xisiwa, vutshuku, hi xikongomelo xo papalata xibalo kumbe ku kuma vuyiselo wa mali lowu nga fanelangiki swi tele ngopfu ku swi boxa, naswona aswi koteki ku nyika nkomiso wutsongo wa mikanelo, xiendlo xexo xi nga rhumeriwa ku lwa na SARS Mixaka yo tala ya matikhomelo a ya ha ri kona kambe ko va ku hambanahambana ka nhlokomhaka. Swikombiso leswi nyikiweke i ndzingeto wo twisisa ku antswa ntirhiso wa nawu wa hina na nawu wa vugevenga eku tirhaneni na swiyimo swa mpapalato wa xibalo no kumiwa vuyiselo wa mali lowu nga fanelangiki.

Swikombiso wa misingiriko leyi ehleketelerisaka yi katsa:

Laha munhu a bohekaka hi nawu ku titsarisela xibalo kambe a tsandzeka ku endla tano hi vomu.

Vukungundwana byo tala byi katsa ku endla mikombiso ya vuxisi eka tibuku ta akhawunti ta muxavisi. Eka swiyimo swo tala, muonhi u ta endla hi matimba hinkwawo ku tiyisisa leswaku mingheniso eka tibuku ta yena ta akhawunti yi fambisana na mikombiso ya yena ya vuxisi.

Ku endla xitatimende xa vuxisi kumbe ku endla kumbe ku pfumelela xitatimende xa vuxisi xi endliwa eka ntlheriso wa xibalo ku vi le rin'we ra maendlelo ya nkarhi wo leha ro fana leri tirhisiwaka hi vahakelaxibalo eku papalateni ka swikweleti swa vona no/kumbe ku kuma mivuyiselo leyi a yi nga va faneli ku yi kuma hi nawu.

Ntviso eka ntlheriso a wu angarheki vuxokoxoko lebyi kombisiweke eka ntlheriso hi woxe kambe wu tlhela wu angarhela vuxokoxoko lebyi kombisiweke eka tidokhumente leti heleketa. Ku endla ntviso wo tani na vutivi kumbe mbono wa vuxokoxoko lebyi kombisiweke ku va byi hoxekile, swi nge fikisi eka ntviso wa vuxisi ntsena kambe swi ta tlhela siw fikisa eka nkombiso wo hoxeka wa ntviso.

Xikweleti xa xibalo xi nga kombisiwa hi ndlela yo hoxeka hi ku tirhisa rhumelo wa ntlheriso wa xibalo wa vkanganyisi. Ku kanganyisa SARS kumbe mutirhi wa SARS enkarhini wa vufambisi bya Nawu wa Vufambisi bya Xibalo hi rhumelo wa ntlheriso wa xibalo wa vuxisi swi nga fikeleriwa hi ku hunguta kumbe ku engetelela misuso kumbe swibalo swa mixavo leswi engeteriweke eka hakelo ya nhundzu leyi muhakelaxibalo a nga faneriwa hi yona; na/kumbe ntvisohansi wa malinghena kumbe swibalo leswi u swi hakerisaka eka mixaviso ya tinhundzu ta wena.

Rhumelo wa 'nil-returns' kumbe mitlheriso leyi kombisaka leswaku a ku va ngi na vuxavisi lebyi nga humelela, xik. leswaku khamphani a yi nga tirhi ku ve entiyisweni a yi endla vuxavisi, hambiswiritano wu ta va wa vuxisi.

Ku tsandzeka ku paluxa timhaka tin'wana kumbe swiyimo swin'wana eka tshaku leri muhakelaxibalo a nga hleleriwaka eka ntsengo wa le henhla. Xikombiso xa leswi ku ta va ntsandzeka wo paluxa vuvekisi byin'wana, ntirho kumbe mitirho ya bindzu, na swo tala eka ntlheriso wa yena wa xibalo.

Ku koxa nsuso wa xibalo, enkarhini lowu wu nga koxiwa hi wona wu nga koxiwangiki, xikoxo xa ntviso xi tava xi nga ri enawini. Mikombiso yo hoxeka leyi nga ta tirhisiwa eku koxeni ka nsuso lowu muhakelaxibalo a nga faneriwangiki hi ku ya hi nawu yi tele ngopfu. Mikombiso leyi yo hoxeka yo tala yi ta wela eka mikhetekany leyi landzelaka:

- Ku koxiwa ka misuso ya vuxisi. Swikombiso swa ntlovelo swa leswi ku ta va ku ri ku koxa tanihi miholo ya tihakelo ta bindzu leyi hakeriweke eka vatirhi lava nga hanyeki, kumbe ku koxa VAT ya xibalo xa nxavo lexi engeteriweke eka hakelo ya nhundzu laha tinhundzu kumbe vukorhokeri swi nga xaviwangiki.
- Ku koxiwa ka tihakelo leti nga susiwiki tanihi tihakelo leti susiwaka. Xikombiso lexi tirhisiwaka mikarhi hinkwayo i ntviso wa tihakelo ta phurayivhete tanihi tihakelo ta bindzu.
- Misuso hi kambirhi ya hakelo yo fana kumbe mingheniso.

Swikimi swa vuyiselo wa VAT laha mukanganyisi a nga ta tumbuluxa khamphani kumbe tikhamphani to hlaya leti tsarisiwaka tanihi van'waswimawusa hi swikongomelo swa VAT. Kutani va koxa mivuyiselo ya VAT endzhaku eka mingheniso ya nkoka leyi endliweke ku pfala 'khamphani' no nyamalala na VAT. Tikhamphani leti a ti xavisi, naswona 'mingheniso' leyi koxiwaka i ya vunwa. Mitirho leyi yi nga katsa: ku tumbuluxiwa ka vuxavisi va 'muphakeri' na 'tilayente' havambirhi kun'we na valawuri va vun'wa, vatirhi, na tiadirese, ngopfu jurisdictions; ku pfuriwa ka tiakhawuntinyingi ta le bangi, ntumbuluxo wa tidokhumente ta bindzu ta vuxisi na tibuku ta le bangi; nitsariso ya vuxisi ya VAT.

1. Munhu kumbe bindzu leri nga ringanela ku hakela xibalo xa muxaka wun'wana na wun'wana kambe ri nga hakeli xivumbeko xin'wana ni xin'wana xa xibalo.
2. Munhu kumbe bindzu leri tholaka vanhu no susa PAYE eka vatirhi kambe ri nga nyiki vatirhi tisetifikheti ta IRP5.
3. Nhundzu leyi tundziweke leyi xavisiwaka eka makete wo pfuleka hi nxavo wa le hansi ka "lowu nhundzu yi nga fika hi wona" ku nga nxavo lowu nga hansi ka lowu a wu ta xava nhundzu, vutleketi bya nhundzu no hakela VAT na xibalo xa nhundzu loko yi tundziwa.
4. Munhu kumbe bindzu leri ri ringanela ku hakela no titsarisela muxaka wun'wana na wun'wana wa xibalo kambe ri nga rhumeli mitlheriso ya xibalo lexi faneleke eka SARS.
5. Munhu loyi a hanyaka vutomi lebyi a tsandzekaka ku byi fikelela hi mali leyi a nga na yona – a kombisaka tiphatheni ta vutomi bya manyunyu byo tlula bya munhu loyi a nga na swivumbelo swa malinghena swo yelana na swa yena.
6. Mutundzi (ku katsa na ejente ya mbhasiso) loyi a kumekaka a nga tivisangi nhundzu, ku tivisa hi ndlela yo hoxeka kumbe ku tivisa a siya yin'wana nhundzu loko yi ri karhi yi tundziwa.
7. Mutundzi kumbe murhumeli wa tinhundzu ematikwenimambe (ku katsa na ejente ya mbhasiso) loyi a kumekaka ku va a tundze kumbe ku rhumela nhundzu leyi kumisiweke ku va yi nga ri enawini (swidzidziharisi, swibamu, swibuluki, swilo leswi nga hlamuseriwa hi CITE, nhundzu leyi nga encenyetiwa).
8. Munhu kumbe bindzu leri nga na mafurha lawa ya nhlanganisiweke ya muxaka wihi kumbe wihi.
9. Munhu loyi a kumekaka a khomile ntsengo lowukulu wa kharensi lowu nga tolovelekangiki loko a endzela kumbe ku huma eAfrika-Dzonga.
10. Munhu kumbe bindzu leri xavisaka nhundzu leyi ehleketeleriwaka ku va yi ri ya ntumbululo wa encenyeto.
11. Kumaka malinghena eka nghingiriko wa vugevenga.
12. Munhu kumbe bindzu leri endlaka xitatimende xa vuxisi kumbe ngheniso eka ntlheriso kumbe dokumente yin'wana leyi laviwaka hi SARS
13. Munhu kumbe bindzu leri ringaneleke ku va ri tsariseriwa xibalo ehansi ka Nawu wa VAT kambe ri nga endleki tano.
14. Swihoxo swa le vuhlayiselweni bya tinhundzu bya Khasitomo.
15. Munhu kumbe bindzu leri tsandekaka ku tshembheka no hakela SARS ntsengo wa xibalo loko wu laveka ehansi ka Nawu wa Xibalo.

Vutleketli bya mimovha leyi nga na nomboro ya ntsariso wa matikomambe leyi tleketlaka tikhonthena ta tinhundzu ku ya no suka swiphemu swo rimela swa misava, tipuloto, mapurasi na vuhlayiselo byo hlakala ehansi ka swiyimo leswi ehleketelerisaka.

[Loko u lava ku vika nghingiriko lowu ehleketelerisaka, tilika laha.](#)

U komberwa ku tsundzuka: Loko u hlangana na mitlontho yin'wana na yin'wana ya mayelana no pfula fomo xik. loko fomo yi nga tsariwangi nchumu endzhaku ka loko u tlilikile 'Continue' eka pheji ro sungula, swi nga va swi vula leswaku burawusara ya wena a yi seketeli fomo ya Adobe Flash (PDF). Tiburawusara leti tivekaka leti nga seketeliki tifomo ta Adobe i Chrome, Safari (Apple) na Edge. Ku vona leswaku u nga vona njhani tiPDF hi ku hetiseka eka tiburawusara leti, [vona swiletelo swa hina swa swiletelo swa mfambelano](#). Fomo yi tirha hi ku hetiseka eka Internet Explorer (version 8+), Mozilla Firefox na Safari for Windows. Tihela u tsundzuka leswaku loko u lava ku nghenisa tidokumente to seketela eka xiviko xa nghingiriko lowu ehleketelerisaka, ku laveka leswaku u [nghenisa vhexini ya sweswinyana ya Java](#).